

Προπαρασκευαστική δράση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Υφιστάμενη και επιθυμητή κατάσταση του οικονομικού δυναμικού σε περιοχές εκτός της περιοχής της ελληνικής πρωτεύουσας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αυτή η προπαρασκευαστική δράση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα επιτρέψει τη βελτίωση και την εφαρμογή της στρατηγικής RIS 3 όπως αυτή εγκρίθηκε αρχικά στην περιφέρεια της Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΑΜΘ) και η οποία θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως πρότυπο σύγκλισης για άλλες περιφέρειες στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Η δράση αυτή έχει προγραμματιστεί να διαρκέσει 15 μήνες από τον Σεπτέμβριο του 2014. Το έργο θα υλοποιηθεί εξ ολοκλήρου βάσει διοικητικής συμφωνίας μεταξύ της ΓΔ DG REGIO και της ΓΔ DG JRC-IPTS.

2. Το πρόγραμμα έξυπνης εξειδίκευσης

Μετά την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η περιφερειακή πολιτική συμβάλλει στην ευφυή ανάπτυξη στο πλαίσιο της Ευρώπης 2020» (COM(2010) 553 τελικό) η έξυπνη εξειδίκευση έχει καθιερωθεί ως ένα νέο πλαίσιο στρατηγικών έρευνας και καινοτομίας, τα οποία μαζί με άλλα προγράμματα όπως το πρόγραμμα πλαίσιο «Ορίζοντας 2020» έχει σχεδιαστεί για την έξοδο της Ευρώπης από την τρέχουσα οικονομική κρίση. Το 2011, η πλατφόρμα για τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης (S 3) συστάθηκε για να συνδράμει χώρες και περιφέρειες της ΕΕ στην ανάπτυξη, στην εφαρμογή και στην επανεξέταση των στρατηγικών έρευνας και καινοτομίας (RIS 3). Η πλατφόρμα παρέχει θεωρητική και μεθοδολογική καθοδήγηση, ασκήσεις αξιολόγησης μεταξύ των περιφερειών, ακαδημαϊκή έρευνα και ανάλυση, μια σειρά εκδηλώσεων (σεμιναρίων προβολής, στοχοθετημένων ευρωπαϊκών εργαστηρίων και υποστήριξης για τη διοργάνωση εθνικών εκδηλώσεων) και μια διαδικτυακή πλατφόρμα. Με βάση αυτή την εμπειρία το πρόγραμμα έξυπνης εξειδίκευσης και τα βασικά χαρακτηριστικά του περιγράφονται εν συντομία παρακάτω.

Η πολιτική καινοτομίας σε περιφερειακό επίπεδο δεν είναι κάτι νέο. Πολλές περιφέρειες στην Ευρώπη έχουν στρατηγική για την καινοτομία. Η έξυπνη εξειδίκευση δεν αποσκοπεί στην αντικατάσταση των υφιστάμενων στρατηγικών, αλλά στη συμπλήρωση και στην ενίσχυση τους μέσω του εντοπισμού και της επιλογής των επιθυμητών τομέων παρέμβασης με τη συμμετοχή τοπικών παραγόντων. Επιπλέον, η RIS 3 συνεπάγεται μια διαρθρωτική και συστηματική προσέγγιση, κατά την οποία τουλάχιστον πέντε πολιτικές αρχές είναι σημαντικές (Foray και Goenaga, 2013):

1. Πρόγραμμα ανάδειξης επιχειρηματικότητας·
2. Η σημασία της σωστής διασποράς·
3. Προτεραιότητες που προκύπτουν σήμερα δεν θα υποστηρίζονται για πάντα·
4. Στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης χωρίς αποκλεισμούς· Και

5. Η πειραματική φύση της πολιτικής και η ανάγκη για αξιολόγηση (βλ. παράρτημα για εξήγηση σχετικά με κάθε μία από τις αρχές).

Η αρχή δύο, ειδικότερα, είναι καίριας σημασίας για την προσέγγιση RIS 3, όπως αναφέρεται επίσης στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17 Δεκεμβρίου 2013:

«Οι στρατηγικές έξυπνης ειδικεύσης αναπτύσσονται μέσω της συμμετοχής εθνικών ή περιφερειακών διαχειριστικών αρχών και ενδιαφερόμενων φορέων, όπως είναι τα πανεπιστήμια και άλλα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, η βιομηχανία και οι κοινωνικοί εταίροι, σε μια επιχειρηματική διαδικασία ανακάλυψης.»

Η συμμετοχή ενός ευρέος φάσματος φορέων αντανακλά την ιδέα ότι η επιχειρηματική ηγεσία δεν πρέπει να αναζητηθεί αποκλειστικά στη βιομηχανία, αλλά σε μια ευρύτερη ομάδα ενδιαφερομένων και στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους, όπως καινοτόμες επιχειρήσεις, επικεφαλής έρευνας στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανεξάρτητοι εφευρέτες, καινοτόμοι, χρήστες. Αυτοί οι φορείς είναι οι πλέον αρμόδιοι για να εντοπίσουν τους τομείς της Ε & Ε και της καινοτομίας, στους οποίους μια περιφέρεια είναι πιθανό να διακριθεί λόγω των υφιστάμενων δεξιοτήτων και παραγωγικών δυνατοτήτων. Είναι επίσης πιθανό μέρος αυτής της γνώσης να πρέπει να αναζητηθεί και αλλού. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν διασυνδέσεις μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η ανταλλαγή γνώσης μεταξύ των διαφόρων παραγόντων που συμμετέχουν στην περιφερειακή οικονομία και να καταστεί δυνατή η ανάδειξη της επιχειρηματικότητας. Οι διεργασίες αυτές έχουν σαφή διάσταση από τη βάση προς τα πάνω όσον αφορά την συμμετοχή των ενδιαφερομένων, και απαιτούν συνέχεια στο χρόνο προκειμένου να καταστεί δυνατή μια διαρθρωτική εξέλιξη του συνόλου της περιφερειακής οικονομίας, αρχής γενομένης από τη διερεύνηση και την αναζήτηση νέων δυνατοτήτων. Η εξέλιξη αυτή είναι μια σωρευτική διαδικασία η οποία συνδέει τα υφιστάμενα και τα μελλοντικά προτερήματα μιας περιφερειακής οικονομίας σε ένα συγκεκριμένο τομέα δραστηριότητας και γνώσης.

2.1 Έξυπνη εξειδίκευση στην περιφέρεια ΑΜΘ

Από το 2012, μια σειρά δράσεων αναλαμβάνονται στην ΑΜΘ με στόχο την ανάπτυξη και εφαρμογή της στρατηγικής RIS 3. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται: Δημιουργία ενός περιφερειακού συμβουλίου καινοτομίας και επιχειρηματικότητας, δράσεις που αφορούν τον ιδιωτικό τομέα, μια ανάλυση SWOT, και προτάσεις για την κατά τομέα εξειδίκευση. Διάφορες εκθέσεις έχουν συνταχθεί με βάση το έργο αυτό και περαιτέρω δράσεις βρίσκονται στο στάδιο της προετοιμασίας.

Προτείνεται το έργο να βασιστεί στις προσπάθειες και στη μελέτη που έχουν ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα, και να αποσκοπεί στη συμπλήρωση και την ενίσχυση τους. Επιπλέον, το σχέδιο έχει ως αφετηρία τις υφιστάμενες παραγωγικές δυνατότητες της περιοχής (όσον αφορά την έρευνα και τις ερευνητικές υποδομές, τους ανθρώπινους πόρους, τους τομείς εξειδίκευσης, κ.λπ.), καθώς και τις ανάγκες των ενδιαφερόμενων φορέων της περιφέρειας (επιχείρηση, τελικοί χρήστες, κλπ.).

3. Σκεπτικό Σχεδίου, Στόχοι και προσδοκώμενα αποτελέσματα

3.1 Αιτιολόγηση

Όπως αναφέρεται στις παρατηρήσεις του προϋπολογισμού του ΕΚ, παρά τις σημαντικές προπαρασκευαστικές εργασίες που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί στην περιοχή με τη στήριξη της Επιτροπής προκειμένου να διευκολυνθεί η ΑΜΘ στη χάραξη κατάλληλης στρατηγικής RIS 3, οι προκλήσεις σχετικά με την περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή της στρατηγικής αυτής παραμένουν. Το ΕΚ συνιστά την ενίσχυση των σημερινών προσπαθειών με τη χορήγηση άμεσης, επαγγελματικής και κατάλληλης για τις περιστάσεις βοήθεια προς τη ΑΜΘ, μια περιοχή που έχει πληγεί σοβαρά από την κρίση.

3.2 Στόχος και πεδίο εφαρμογής

Στόχος αυτής της προπαρασκευαστικής δράσης είναι:

- η περαιτέρω βελτίωση και η εφαρμογή της στρατηγικής RIS 3 που αναπτύχθηκε στην περιοχή ΑΜΘ, και·
- να αποτελέσει υπόδειγμα σύγκλισης για άλλες περιφέρειες στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.

Η χρηματοδότηση που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να στηρίξει την περαιτέρω ανάπτυξη και υλοποίηση του RIS 3, εστιάζοντας στα εξής:

1. Απολογισμός και αξιολόγηση της στρατηγικής RIS 3 που έχει ήδη αναπτυχθεί και προσδιορισμός των εμποδίων που πρέπει να αρθούν για να εξασφαλιστεί η αρμονική εφαρμογή της·
2. Εξέταση και βελτιστοποίηση των διαδικασιών ανάδειξης επιχειρηματικότητας, συμπεριλαμβανομένων των δομών διακυβέρνησης και καθορισμό των προτεραιοτήτων στις οποίες πρέπει να επικεντρωθεί η χρηματοδότηση·
3. Υποστήριξη εξωστρεφούς βιομηχανίας/ μεταποίησης μέσω της αναζήτησης τεχνολογικών λύσεων με σχετικούς οργανισμούς Ε&Α&Κ στην περιοχή και πέραν αυτής, προκειμένου να δοθούν συγκεκριμένες λύσεις στις τεχνολογικές τους ανάγκες·
4. Το σχεδιασμό, τη δοκιμή και τη βελτιστοποίηση των μέτρων που στοχεύουν:
 - I. στην πλήρη εκμετάλλευση του διαθέσιμου τεχνολογικού εξοπλισμού στην περιοχή για την εξυπηρέτηση των αναγκών των επιχειρήσεων της περιφέρειας.
 - II. Στη δημιουργία ερευνητικού προγράμματος κατάρτισης το οποίο να προάγει την κινητικότητα με σκοπό την προσαρμογή των δεξιοτήτων στις υφιστάμενες ανάγκες στα πλαίσια της έννοιας της έξυπνης εξειδίκευσης (π.χ. επιχειρηματικότητα, συνεργασία, δημιουργικότητα)·
 - III. Στη δημιουργία αποτελεσματικών δομών με στελέχη που διαθέτουν υψηλά προσόντα προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τις εξαγωγικές δυνατότητες των τοπικών επιχειρήσεων και να συμβάλουν στην προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

5. Ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ της διαχειριστικής αρχής του περιφερειακού λειτουργικού προγράμματος και άλλων περιφερειών της ΕΕ που εφαρμόζουν με επιτυχία στρατηγικές RIS 3.

3.3 Αναμενόμενα αποτελέσματα

Το σχέδιο αποσκοπεί στα ακόλουθα αποτελέσματα:

- ανάπτυξη αποτελεσματικής διαδικασίας ανάδειξης επιχειρηματικότητας και δομών διακυβέρνησης που έχουν στόχο την ευφυή εξειδίκευση στην περιοχή·
- την ενεργό συνεργασία μεταξύ ΜΜΕ και την ΕΑΚ (π.χ. μέσω κοινών, παράλληλων συγκεκριμένων σχεδίων)·
- τον καθορισμό συγκεκριμένων προτεραιοτήτων στις οποίες πρέπει να επικεντρωθεί η χρηματοδότηση της ΕΕ·
- νέα μέτρα για τη στήριξη της εφαρμογής των στρατηγικών RIS 3 με δείκτες αξιολόγησης των επιδόσεων και αποτελεσμάτων·
- ορατή συνεργασία μεταξύ της ΑΜΘ και άλλων περιφερειών στην Ελλάδα και στην ΕΕ·
- να προσδιορίσει τις βέλτιστες πρακτικές που πρέπει να εφαρμοστούν και σε άλλες περιφέρειες της Ελλάδας και της ΕΕ· Και
- την εξακρίβωση των νομικών και διοικητικών φραγμών/θεμάτων που ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών αρχών, των επιχειρήσεων και των ιδρυμάτων E & A που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την εφαρμογή των ΥΠΕΝ 3.

3.4 Κέρδη για την περιφέρεια ΑΜΘ, την ΕΕ και τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές περιφέρειες

Οφέλη για την περιφέρεια ΑΜΘ

- η επιτάχυνση της διαδικασίας της στρατηγικής RIS 3
- αποτελεσματικότερο πρόγραμμα ανάδειξης επιχειρηματικότητας
- συμμετοχή στα δίκτυα της ΕΕ και στις εκδηλώσεις RIS 3
- σαφή πληροφόρηση και καθοδήγηση των τοπικών επιχειρηματικών φορέων για επιχειρηματικές ευκαιρίες καθώς και για ευκαιρίες E και A
- πρόσβαση στις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές.
- αποδεδειγμένα αποτελεσματική συνεργασία των περιφερειακών επιχειρήσεων και οργανισμών έρευνας, ανάπτυξης και καινοτομίας
- λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες που ακολουθούνται σήμερα.

Οφέλη για την περιφέρεια ΕΕ και τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές περιφέρειες

- Σε βάθος κατανόηση των διαδικασιών για τη δημιουργία και την εφαρμογή της στρατηγικής RIS 3.
- Σε βάθος κατανόηση των προκλήσεων της συνεργασίας φορέων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο.
- Σε βάθος κατανόηση των πολύπλοκων θεσμικών αλλαγών που απαιτεί η προσέγγιση RIS 3.
- Ευκαιρία για την περαιτέρω επεξεργασία της προσέγγισης RIS 3 για το σύνολο της ΕΕ και για τη στοχοθέτηση μελλοντικών δραστηριοτήτων
- Βάση για την ανάπτυξη προτύπου που μπορεί να εφαρμοστεί και για άλλες περιοχές.

3.5 Ο ρόλος του Ινστιτούτου Τεχνολογικών Προβλέψεων (IPTS) του ΕΕΚ (JRC)

Το Ινστιτούτο Τεχνολογικών Προβλέψεων του JRC θα είναι υπεύθυνο για τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων που περιγράφονται σε ειδική διοικητική συμφωνία και που έχουν ως στόχο τη στήριξη της περιοχής, την ολοκλήρωση και την εφαρμογή των ΥΠΕΝ 3, την εξαγωγή συμπερασμάτων σε επίπεδο ΕΕ και τη στενή συνεργασία με την ΓΔ DG- REGIO.

Η ομάδα του Ινστιτούτου Τεχνολογικών Προβλέψεων του ΕΕΚ» η οποία είναι επιφορτισμένη με την περιφέρεια ΑΜΘ διαθέτει τεχνογνωσία στην οικονομική γεωγραφία, στην οικονομία, στις πολιτικές επιστήμες, στην πρόβλεψη, στο δίκαιο και στην νομοθεσία και βασίζεται στην πλούσια εμπειρία του Ινστιτούτου που είναι σχετική με αυτήν την προπαρασκευαστική δράση (ΠΠ). Ειδικότερα οι συνέργειες μεταξύ της εν λόγω προπαρασκευαστικής δράσης και των ακόλουθων δραστηριοτήτων μπορούν να διερευνηθούν:

- η Πλατφόρμα έξυπνης εξειδίκευσης (S 3) του JRC-IPTS παρέχει επαγγελματικές συμβουλές σε χώρες και περιφέρειες της ΕΕ για τον σχεδιασμό στρατηγικών έρευνας και καινοτομίας που στοχεύουν στην ευφυή εξειδίκευση (RIS 3).
- το πρόγραμμα δρόμοι αριστείας που εκτελείται στο Ινστιτούτο Τεχνολογικών Προβλέψεων του ΕΕΚ αποσκοπεί στην ενίσχυση της αξίας των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων και του προγράμματος «Ορίζοντας 2020», μέσω της ενεργού προώθησης του συνδυασμού τους (με έμφαση σε νέα κράτη μέλη).
- μακροχρόνια εμπειρία στην ανάλυση διακρατικών προγραμμάτων έρευνας και συνεργασίας στην Ευρώπη (ειδικότερα στο πλαίσιο της πλατφόρμας NETWATCH).
- μακροχρόνια εμπειρία στην ανάλυση των εθνικών πολιτικών Ε & Κ που συμβάλλουν στην ολοκλήρωση του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας.
- μακροχρόνια εμπειρία στην εφαρμογή και στην ανάπτυξη συμμετοχικών μεθόδων για τη διαμόρφωση και την υλοποίηση πολιτικών (κυρίως στο πλαίσιο των μελλοντικών τεχνολογικών συμμετοχικών μελετών).
- εμπειρία συνεργασίας με περιφέρειες που επιδιώκουν τη σύγκλιση καθώς και με άλλες Ελληνικές περιφέρειες στα πλαίσια της πλατφόρμας έξυπνης εξειδίκευσης.

Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσω της συνεργασίας του JRC-IPTS και τις διοικητικές αρχές της περιοχής. Η επιτυχία του εναπόκειται στη στενή συνεργασία και στη συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων. Το JRC-IPTS θα δράσει σαν ενδιάμεσος που θα διευκολύνει τους τοπικούς φορείς στο να αλληλεπιδράσουν μεταξύ τους και να αναπτύξουν τη δική τους στρατηγική ενώ ταυτόχρονα θα αντλεί χρήσιμα συμπεράσματα για την ΕΕ στο σύνολό της. Το πρόγραμμα θα υλοποιηθεί σε συνεργασία με το DG REGIO.